

XXII. EDUCACIÓ

Avui per avui, la societat té plenament assimilada la correlació entre educació i qualitat de vida, prova d'això és que s'intenta oferir als joves una nova dimensió que dona molta importància a la formació per assolir una correcta adaptació a l'espai individual, polític i productiu i que impulsa les millores necessàries per garantir un desenvolupament correcte i de qualitat.

Amb aquesta idea, el sistema educatiu implantat contempla la formació integral de la persona i els currículums escolars inclouen multitud d'activitats que es realitzen fora del centre i més enllà de l'aspecte purament teòric. La tendència actual és proporcionar a l'alumne una educació que contempli aspectes complementaris a la formació rebuda a les escoles, com ara el coneixement d'altres idiomes, la familiarització amb les noves tecnologies, la música, les arts plàstiques o la pràctica d'esports.

Però la mateixa estructura socioeconòmica, les oportunitats laborals, els desajusts entre la demanda i l'oferta laboral, la incorporació prematura dels joves al mercat de treball, la manca de recursos, entre molts d'altres factors, són només una petita mostra de la complexitat que s'amaga darrera la relació entre educació i qualitat de vida. En qualsevol cas, és ben clar que l'evolució del sistema educatiu va lligada a l'evolució del sistema econòmic i que l'especial conjuntura econòmica de les Balears determina, sobre manera, les xifres que són objecte de comentari en aquest capítol.

PANORAMA GENERAL: LA MAJOR TAXA D'ABANDONAMENT ES DÓNA A LA PRIMERA ETAPA DE L'ESO

El curs 2001/2002 ha presentat nombroses novetats respecte de l'anterior, tant en educació universitària com no universitària. A l'ensenyament no universitari el fet més remarcable ha estat la supressió definitiva dels nivells de BUP/COU i FP, amb la total implantació de les modalitats de batxillerat LOGSE i dels cicles formatius (de grau mitjà i superior). Amb aquesta mesura s'ha arribat a la completa aplicació del nou sistema educatiu, que ha modificat l'organització dels col·legis i instituts com a conseqüència de la reestructuració de les etapes educatives i de les edats corresponents a cada una d'elles. Així, l'educació primària finalitza als 12 anys i l'educació secundària obligatòria als 16 anys. El batxillerat s'ha reduït a dos cursos i la formació professional s'ha substituït pels cicles formatius de grau mitjà (CFGM) i de grau superior (CFGS).

Quant a l'ensenyament universitari, s'ha de destacar la incorporació de dues noves carreres a l'oferta d'estudis de la UIB: Filologia Anglesa i Fisioteràpia. A la UNED, durant el curs 2001/2002, s'han iniciat els estudis de Filologia Anglesa, Educació Social, Pedagogia i Psicopedagogia, per completar l'oferta educativa amb els cursos d'idiomes.

1. NIVELL EDUCATIU

L'anàlisi del nivell educatiu de la població d'entre 16 i 35 anys, que al llarg dels darrers 10 anys ha finalitzat els seus estudis a les Balears (un total de 62.700 persones), presenta com a fet més remarcable que l'abandonament dels estudis es produeix majoritàriament durant la primera etapa de l'educació secundària obligatòria (ESO), conseqüència directa de l'elevada facilitat que hi ha a l'hora de trobar un lloc de feina al sector serveis sense necessitat de formació.

junt, unes taxes d'escolarització per sobre del 100% a tots els nivells educatius durant l'últim curs. El percentatge superior al 100% s'explica per l'existència d'alumnes de menys de 3 anys (que a l'inici del curs encara no han complert l'edat) o de més de 15 anys (repetidors). Eivissa i Formentera, a diferència de la resta d'illes, presenten una taxa d'escolaritat inferior al 100% en gairebé tots els nivells educatius.

2. TAXA D'ESCOLARITZACIÓ

A l'interval d'edat comprès entre els 3 i els 15 anys, les Balears han presentat, en con-

3. DESPESA EN EDUCACIÓ

La despesa en educació no universitària, tant per als centres públics, inclosa l'educació d'adults i l'ensenyament de règim especial (música, idiomes, etc.), com per als centres concertats, s'ha incrementat lleugerament.

QUADRE 22.1. PERCENTATGE DE PERSONES QUE ABANDONEN ELS ESTUDIS EN LES DISTINTES ETAPES DEL CICLE FORMATIU

	Educ. primària	Educ. secundària 1a etapa	Educ. secundària 2a etapa	Educ. superior
Balears	4,3	44,9	18	32,8
Espanya	6,1	29,1	21,8	43

Font: INE

QUADRE 22.2. TAXES D'ESCOLARITZACIÓ DEL CURS 2001/2002

	Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera
3-5 anys	102,13	102,96	108,77	92,78	94,51
6-11 anys	110,49	112,85	110,25	97,70	90,45
12-15 anys	110,15	110,30	108,08	101,49	91,70
16-18 anys	32,75	32,66	36,44	31,13	27,67

* Aquestes dades fan referència només als centres de titularitat pública i concertada, no es consideren, doncs, els alumnes matriculats en centres privats

Font: Direcció General de Planificació i Centres

**QUADRE 22.3. DESPESA PER ALUMNE
SEGONS EL NIVELL**

	Curs 2001/2002	Curs 2000/2001
Educ. infantil	4.161	4.177
Educ. primària	4.987	4.482
Educ. secundària obligatòria	5.629	5.000
Educ. secundària professional	11.176	9.744
Batxillerat	5.831	5.286

Font: Secretaria General Tècnica de la Conselleria d'Educació i Cultura

ment respecte del curs passat. Així, la quantitat assignada als centres de titularitat pública ha estat un 8,77% superior, mentre que en el cas dels concertats l'augment ha estat del 16,34%.

L'anàlisi de la despesa per alumne segons el nivell d'estudis reflecteix que s'ha incrementat a tots els nivells educatius, excepte a l'educació infantil, on la despesa s'ha reduït en 16 euros per alumne. L'etapa de l'ensenyament que ha presentat una major diferència respecte del curs anterior és l'educació secundària professional, amb un augment del 14,69%, per sobre de l'increment mitjà.

Pel que fa a la despesa universitària, el capítol de personal, que inclou el personal docent i investigador i el personal d'administració i serveis, ha augmentat un 15,1% respecte del curs 2000/2001.

La partida relativa a les ajudes que la CAIB destina als alumnes que s'han de desplaçar de la seva illa per cursar estudis universitaris s'ha incrementat en un 12,1% durant aquest curs escolar i ha assolit la xifra de 566.101,63 euros.

4. RENDIMENT ESCOLAR

Tot i que s'apliquen mesures de reforç, adaptacions curriculars i grups de diversificació, que permeten als alumnes d'ESO amb més problemes d'aprenentatge obtenir el títol de Graduat en Ensenyament Secundari, les dades relatives als alumnes que promocionen d'un curs a un altre poden ser utilitzades com a indicador de l'èxit o del fracàs escolar.

Si a l'educació primària el nombre d'alumnes que va promocionar va ser un 1,3% inferior al del curs anterior, al primer cicle de l'educació secundària el fet que els criteris de promoció siguin més flexibles explica que el nivell d'èxit assolit es mantengués molt semblant al del curs precedent, i és al darrer curs de secundària on es va produir la reducció més destacada, amb un percentatge d'èxit 1,37 punts per sota del curs anterior.

Al batxillerat, tot i que augmentà el nombre d'estudiants que va promocionar als dos cursos, l'increment més destacat es va donar a segon, amb un 5,37%. Per modalitats, els millors registres, tant a primer

QUADRE 22.4. RENDIMENT ESCOLAR

	Alumnes que promocionen		Alumnes que no promocionen		Indicador d'èxit	
	Curs 00/01	Curs 99/00	Curs 00/01	Curs 99/00	Curs 00/01	Curs 99/00
Primària	26.497	26.854	2.223	1.873	92,25	93,48
Secundària						
1r cicle	8.840	8.859	2.332	2.294	79,12	79,43
3r secundària	7.849	8.101	2.569	2.641	75,34	75,41
4t secundària	6.093	6.357	2.373	2.310	71,97	73,34
1r batxillerat	3.397	3.318	1.573	1.588	68,35	67,63
2n batxillerat	2.822	2.678	1.712	1.756	62,24	60,39

* L'indicador d'èxit s'ha calculat dividint el total d'alumnes que promocionen en un determinat nivell educatiu pel nombre total d'estudiants matriculats en aquest nivell
 Font: Departament d'Inspecció Educativa, Conselleria d'Educació i Cultura

com a segon, es varen assolir entre els estudiants de ciències de la natura i la salut, amb un percentatge d'èxit al voltant del 65%.

L'anàlisi de l'èxit escolar d'acord amb la titularitat del centre evidencia petites diferències, encara que per a tots els millors resultats es concentren als primers cursos (primària i secundària), en els quals més del 90% dels alumnes va superar satisfactòriament els seus estudis, per

arribar quasi a un 98% d'èxit a primària (en el cas dels col·legis privats).

D'entre les múltiples causes que influeixen en el rendiment escolar dels estudiants, a més dels factors socials, culturals i educatius propis de cada alumne, un factor important és el nombre d'escolars per aula que, com es comenta seguidament, als centres educatius de les illes no supera el límit teòric marcat per la LOGSE, fet que afavoreix una major qualitat de l'ensenyament.

QUADRE 22.5. ÈXIT ESCOLAR SEGONS LA TITULARITAT DEL CENTRE

	Primària	Secundària 1r cicle	3r secundària	4t secundària	1r batxillerat	2n batxillerat
Públics	91,09	75,04	69,99	65,02	65,70	61,82
Concertats	93,74	84,27	82,23	80,04	83,79	65,82
Privats	97,70	93,00	92,55	90,27	n.d.	n.d.

Font: Departament d'Inspecció Educativa

ment i possibilita una major dedicació del professor a cada estudiant.

ment més significatiu va tenir lloc a les ajudes per a la compra de llibres, amb un 42,09%, no es va donar cap beca als programes de garantia social.

5. BEQUES A L'ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI

En el curs 2000/2001, l'import total dedicat a beques es va reduir en un 16,95% respecte del curs anterior. La disminució ha afectat pràcticament tots els nivells educatius. Les beques d'educació infantil es varen reduir un 99,05% i les ajudes a BUP/COU (nivells que encara es mantenen dins el sistema educatiu d'aquests cursos) un 62,71%. Mentre que l'incre-

6. EDUCACIÓ DE PERSONES ADULTES

Un total de 13 centres específics més les aules de 4 instituts d'educació secundària ofereixen a les persones adultes la possibilitat d'adquirir, actualitzar, completar o ampliar els seus coneixements i aptituds per al seu desenvolupament personal i professional.¹ Encara que el nombre de centres

QUADRE 22.6. BEQUES A L'ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI

	Curs 00/01		Curs 99/00	
	Concedides	Import	Concedides	Import
Educ. infantil	2	961,62	211	97.646,44
BUP/COU	22	16.503,79	59	36.523,51
FP II	13	7.686,94	25	7.176
Altres	73	32.959,50	62	20.398,35
Batxillerat	500	283.773,88	661	284.867,72
CFGM	101	89.082,01	102	52.937,15
CFGS	122	94.232,69	143	92.201,27
Educ. especial	974	661.191,45	867	1.105.105
PGS	0	0	65	19.532,89
Ajudes llibres	7.929	571.851	5.580	400.851,03
Total	9.736	1.758.242,88	7.775	2.117.239,40

Font: Direcció General de Planificació i Centres

1. Entre els estudis que s'ofereixen destaquen: ensenyaments inicials, graduat escolar, llengua catalana/castellana per a immigrants, llengua catalana, accés a la Universitat per a més grans de 25 anys, preparació de proves no escolaritzades de FP I, ensenyaments tecnicoprofessionals en aules taller, preparació per a les proves d'accés a cicles formatius, educació secundària per a persones adultes, cicles formatius de grau mitjà, ensenyaments a distància.

**QUADRE 22.7. PROFESSORS DEDICATS
A L'ENSENYAMENT DE PERSONES ADULTES**

	Balears		Mallorca		Menorca		Pitiüses	
	01/02	00/01	01/02	00/01	01/02	00/01	01/02	00/01
Professors de la Conselleria	187	226	137	148	27	44	23	34
Professors d'altres organismes	124	181	85	148	34	26	5	7
Total	311	407	222	296	61	70	28	41

Font: Direcció General de Planificació i Centres

dedicats a l'educació de persones adultes no ha variat respecte del curs 2000/2001, ha disminuït notablement la quantitat de professors assignats a l'educació de les persones adultes, amb un 23,58% menys d'educadors a totes les illes.

Paral·lelament, el nombre d'alumnes matriculats durant el curs 2001/2002 ha disminuït un 1,14%. Mallorca i, sobretot, Menorca, amb un 7,74% menys d'estudiants, han experimentat una considerable reducció en el nombre d'alumnes; en canvi, a les Pitiüses la quantitat ha augmentat un 25,03%.

ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI: EL NOMBRE D'ALUMNES PER AULA SE SITUA PART DAVALL DELS LÍMITS TEÒRICS

El nombre de centres educatius operatius durant el curs 2001/2002 ha estat molt semblant al del curs anterior. Les reduc-

cions més significatives s'han donat als centres d'educació infantil, amb un 14,63% menys d'escoletes, juntament amb l'educació primària (-20%) i els centres d'educació concertada on s'imparteix educació infantil, primària, secundària i educació no obligatòria (-11,11%).²

En canvi, la quantitat d'aules, tant dels centres públics com concertats, ha augmentat en gairebé totes les categories d'ensenyament estudiades, excepte a l'ESO i a l'educació especial concertada, on ha experimentat una lleugera reducció en el nombre d'unitats.

En el capítol de professorat destaca el predomini de professors en centres públics, amb un pes del 73,36% sobre el total, per bé que la plantilla de professorat als centres concertats s'ha incrementat en 224 professors, el que ha representat un augment del 9,44% respecte del curs anterior. El professorat en centres privats de Mallorca i d'Eivissa ha disminuït un 8,52%.

2. La categoria que agrupa diferents tipus de centres educatius: aula hospitalària, centres de professorat i recursos, unitats docents adscrites en un centre de menors, equips generals d'orientació, equips d'orientació primerenca, escoles municipals i centres estrangers, és la que ha tenguut l'augment més remarcable, amb un 72,72% més de centres.

QUADRE 22.8. PROFESSORAT SEGONS LA TITULARITAT DEL CENTRE

	Balears		Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera	
	01/02	00/01	01/02	00/01	01/02	00/01	01/02	00/01	01/02	00/01
Públic	7.799	7.472	5.748	5.943	823	797	1.140	1.094	88	88
Concertat	2.595	2.371	2.288	2.088	181	168	123	112	3	3
Privat	236	258	236	258	-	-	9	-	-	-
Total	10.630	10.101	8.272	8.289	1.004	965	1.272	1.206	91	91

Font: Direcció General de Planificació i Centres

Mentre que el nombre d'alumnes matriculats en educació infantil ha augmentat un 5,1%, el nombre d'estudiants de primària s'ha mantengut pràcticament estable, amb un lleuger increment en la xifra de matrícules. L'educació secundària i el batxillerat, per la seva banda, han reduït el nombre d'alumnes amb un 3,9%. Pel que fa als cicles formatius, mentre que els de grau mitjà palesen una disminució respecte del curs anterior, els de grau superior han incrementat el nombre de matriculats un 11,2%.

Els programes de garantia social, dirigits als alumnes d'entre setze i vint-i-dos anys que han abandonat l'educació secundària obligatòria sense assolir els objectius corresponents, han experimentat un augment significatiu del 26,71% en el nombre de matrícules respecte del curs anterior.

L'educació especial ha experimentat una reducció significativa en la quantitat d'estudiants, amb un 11,85% menys de matrícules en el curs actual, i l'educació de règim especial, que comprèn els estudis d'idiomes, música i dansa, art dramàtic i arts plàstiques, ha augmentat un 7,79%.

Pel que fa als alumnes segons la titularitat dels centres, els matriculats als centres públics varen superar significativament els dels centres concertats i privats en gairebé tots els nivells educatius, a excepció dels estudis de BUP/COU, en els quals durant el curs 2000/2001 hi havia 705 estudiants matriculats en centres privats de Mallorca, i d'educació especial, on el major nombre d'alumnes (437) es troba en centres concertats de Mallorca.

Dels 148.744 alumnes matriculats a l'educació obligatòria durant el curs actual, 95.246 varen realitzar els seus estudis en centres públics, el que representa un 64,03% de la població d'estudiants davant del 32,6% de la concertada i del 3,36% de la privada. Així, el nombre d'alumnes matriculats al llarg del curs 2001/2002 segons el nivell educatiu i la titularitat del centre, ha presentat lleugeres variacions respecte del curs anterior. El més remarcable han estat les diferències de matrícula al batxillerat, on els centres públics han tengut un 12,91% menys d'estudiants, davant del notable augment dels concertats (21,25%) i dels privats (49,47%). L'increment més significatiu s'ha donat als cicles formatius de

**QUADRE 22.9. ALUMNES PER NIVELLS
EDUCATIUS SEGONS LA TITULARITAT DELS CENTRES**

	Públic			Concertat			Privat			Total	
	01/02	00/01	01/02	00/01	01/02	00/01	01/02	00/01	01/02	00/01	
Infantil (2n cicle)	15.521	14.451	9.615	9.385	706	750	25.842	24.586			
Primària	34.246	33.624	20.947	21.450	1.363	1.360	56.556	56.434			
Secundària	22.786	23.891	15.728	16.022	1.085	1.140	39.599	41.053			
Batxillerat LOGSE	8.244	9.467	1.158	955	1.704	1.140	11.106	11.562			
BUP/COU	-	172	-	-	-	705	-	877			
Cicle formatiu grau mitjà	2.689	2.889	460	438	49	-	3.198	3.327			
Cicle formatiu grau superior	1.918	1.753	134	125	92	50	2.144	1.928			
Programes garantia social	451	348	47	45	-	-	498	393			
Règim especial	9.325	8.651	-	-	-	-	9.325	8.651			
Educació especial	66	103	410	437	-	-	476	540			
Total	95.246	95.349	48.499	48.857	4.999	5.145	148.744	149.351			

Font: Direcció General de Planificació i Centres

**QUADRE 22.10. ALUMNES/UNITAT SEGONS
NIVELL EDUCATIU I TITULARITAT DELS CENTRES**

	Públics		Concertats	
	2001/2002	2000/2001	2001/2002	2000/2001
Educ. infantil	19,25	19,00	22,00	21,50
Educ. primària	22,25	22,25	20,00	19,75
ESO	23,50	23,25	21,50	21,25
Batxillerat	23,00	25,25	9,75	9,75
CFGM	15,00	15,75	5,50	4,75
CFGS	14,00	14,75	3,75	3,50

* Les dades són el resultat de calcular la mitjana per cada nivell educatiu i cada illa
Font: Direcció General de Planificació i Centres

grau superior que es realitzen en centres privats, on la matrícula ha pujat un 84%. Un altre augment remarcable és el que ha tingut lloc als programes de garantia social que es duen a terme als centres públics, amb un 29,59% més de matrícules.

A Mallorca, el 59,25% dels alumnes s'han matriculat en centres públics, davant del 36,38% dels concertats i del 4,35% dels privats. Aquests percentatges han augmentat considerablement en el cas de Menorca, sense cap centre privat i on tot l'alumnat s'ha concentrat en els centres públics (73,95%) i concertats (26,04%). A les Pitiüses, durant l'últim curs, s'ha obert un nou centre privat que, amb 86 alumnes matriculats al batxillerat, ha representat el 0,47% del total d'estudiants d'ensenyament no universitari, davant del 85,83% dels centres públics i del 13,69% dels concertats.

Independentment de la titularitat del centre, les Balears compleixen àmpliament la

normativa establerta per la llei amb relació al nombre d'alumnes per aula, ja que a tots els nivells educatius la quantitat d'estudiants ha estat inferior als límits teòrics fixats per a cada etapa educativa.

Així, per a l'educació infantil i primària la quantitat d'estudiants per aula s'ha situat entre els 19 i els 22, tant als col·legis públics com concertats, lluny dels 25 que recomana la llei. A l'educació secundària obligatòria el nombre mitjà d'alumnes per classe, en els centres públics i concertats, ha variat entre els 21 i els 23, part davall també del límit teòric de 30. A banda, les aules de batxillerat en què la llei fixa en 35 el nombre màxim d'estudiants per classe, el nombre d'alumnes matriculats en centres públics s'ha situat entre els 23 i els 25. Finalment, una mitjana de 15 alumnes per classe ha seguit els cicles formatius de grau mitja i superior en centres públics, una xifra que es divideix per tres en el cas dels centres concertats.

ENSENYAMENT UNIVER- SITARI: S'AMPLIA L'OFERTA D'ESTUDIS A LES BALEARS

L'educació universitària, que es concentra majoritàriament a la Universitat de les Illes Balears (UIB), ha tengut un total de 13.533 matriculats durant el curs 2001/2002 (un 2,72% menys que el curs passat). L'oferta educativa s'ha complementat amb les escoles adscrites a la UIB (1.314 matriculats), les no adscrites (12.219 matriculats) i els estudis a distància gràcies a la tasca que realitza el centre de la UNED a les Balears (4.083 matriculats) i la Universitat Oberta de Catalunya (428 estudiants).

La UIB, durant el curs 2001/2002, ha incorporat dues carreres noves: Filologia anglesa, on s'han matriculat 73 alumnes, i els estudis de Fisioteràpia, amb 79 estudiants. La tendència general que es dona a la UIB pel que fa a la reducció en el nombre de matrícules ha estat especialment rellevant als estudis de Bioquímica (-34,7%), de Dret (-19,77%) i de Geografia (-16,87%). En canvi, les carreres que més alumnes han tengut durant el darrer curs han estat Enginyeria Tècnica Industrial (Electrònica Industrial), amb un increment del 49,27%, i Administració i Direcció d'Empreses, on l'augment ha estat del 8,34%.

Per la seva part, la UNED ha incorporat a la seva oferta educativa els estudis de Filologia anglesa, Educació Social, Pedagogia i Psicopedagogia, a més dels cursos d'idiomes. L'extinció dels plans

d'estudis de Ciències Econòmiques i Ciències Empresarials ha estat la causa del baix nombre d'alumnes que s'hi han matriculat, que s'ha compensat pels matriculats als nous estudis d'Administració i Direcció d'Empreses.

Dels alumnes en formació durant el curs 2001/2002, ha estat molt remarcable la major presència d'un o altre sexe en determinades carreres. A les enginyeries (Informàtica, Informàtica de Gestió, Informàtica de Sistemes, Industrial i Telecomunicació), el nombre d'homes matriculats ha superat notablement el de les dones, tant a la UIB com a la UNED. En canvi, als estudis de Filologia (Hispanica i Catalana), Història de l'Art, Infermeria, Magisteri, Pedagogia, Psicologia, Psicopedagogia, Treball Social i Turisme les dones han format el grup majoritari d'estudiants.

Al capítol de professorat, cal destacar que el nombre de professors-tutors a la UNED ha augmentat un 10,63%. A la UIB, la plantilla s'ha enriquit amb 5 nous catedràtics d'Universitat i 53 professors associats, per bé que el nombre de professors titulars s'ha reduït un 11,11%. Les dades referents a la resta de cossos docents (professors interins, catedràtics i titulars d'Escola Universitària, ajudants, etc.) s'han mantengut pràcticament constants.

Finalment, cal assenyalar que el nombre de llibres publicats per professors de la UIB ha augmentat un 12,39%, si bé la presència en capítols de llibres ha estat menor, així com la col·laboració en revistes nacionals (-10,82%) i internacionals (-19,51%).

QUADRE 2.2.1.1. INDICADORS D'EDUCACIÓ (1)

	Balears		Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera	
	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01
1. Indicadors generals										
1.1. Despesa educ. no universitària										
Centres públics	308.872,140	283.948,170	223.417,515	206.162,223	35.005,509,20	31.214,160,50	50.449,116,20	46.317,786,60	(a)	(a)
Centres concertats	91.443,990	78.600,360	78.262,874,30	67.664,657,70	8.238,197,30	6.834,813,91	4.942,918,38	4.100,888,35	(a)	(a)
1.2. Taxa d'escolaritat										
3-5 anys	102,13	100,37	102,96	101,70	108,77	106,35	92,78	88,75	94,51	88,12
6-11 anys	110,49	107,48	112,85	109,88	110,25	105,55	97,70	95,07	90,45	90,74
12-15 anys	110,15	111,63	110,30	111,18	108,08	107,19	101,49	118,69	91,70	97,34
16-18 anys	32,75	34,02	32,66	33,27	36,44	38,24	31,13	36,19	27,67	30,56
1.3. Educació d'adults										
Centres	17	17	12	12	3	3	2	2	a	a
Professors	311	407	222	296	61	70	28	41	a	a
Alumnes	11.540	11.674	8.108	8.242	2.418	2.621	1.014	811	a	a

* Les dades relatives a Formentera estan incloses a les d'Eivissa

Font: Secretaria General Tècnica de la Conselleria d'Educació i Cultura i Direcció General de Planificació i Centres

QUADRE 22.1.2. INDICADORS D'EDUCACIÓ (II)

	Balears		Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera	
	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01
2. Indicadors d'educació no universitària										
2.1. Indicadors referents a l'alumnat										
2.1.1. Nombre alumnes matriculats per nivells										
Educ. infantil (2n cicle)	25.842	24.586	19.446	2.335	2.139	2.956	3.001	a	a	a
Educ. primària	56.556	56.434	44.968	4.804	4.677	6.669	6.789	a	a	a
ESO	39.599	41.053	31.382	3.435	3.488	4.782	4.977	a	a	a
Batxillerat LOGSE	11.106	11.562	8.880	897	839	1.329	1.384	a	a	a
BUP/COU	0	877	0	0	0	0	0	a	a	a
Cicle formació grau mitjà	3.198	3.327	2.668	295	333	300	326	a	a	a
Cicle formació grau superior	2.144	1.928	1.780	123	98	241	216	a	a	a
Programes de garantia social	498	393	312	62	27	40	54	a	a	a
Règim especial	9.325	8.651	5.729	903	981	1.839	1.941	a	a	a
Educ. especial	476	540	502	10	17	27	21	a	a	a
2.1.2. Percentatge alumnes matriculats titularitat centres										
Centres públics	64,03	63,84	59,58	73,95	73,95	85,83	85,96	a	a	a
Centres concertats	32,60	32,71	36,24	26,04	26,04	13,69	14,036	a	a	a
Centres privats	3,36	3,44	4,17	0	0	0,47	0	a	a	a
2.1.3. Ràtio al./unitat per titularitat dels centres										
Centres públics	19,50	20,04	22,16	20	19,83	21,66	22,50	15	15,66	15,66
Centres concertats	13,75	13,42	24	12	11,83	15	15,16	3,66	3,16	3,16

Continua

QUADRE 22.12. INDICADORS D'EDUCACIÓ (II)

	Balears	Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera					
	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02					
2. Indicadors d'educació no universitària										
2.2. Indicadors referents a centres										
2.2.1. Nombre centres per nivells (públics conc., priv.)										
Educ. infantil	35	41	25	30	9	9	0	1	1	1
Educ. primària	4	5	4	5	0	0	0	0	0	0
Educ. infantil i primària	194	192	144	142	17	17	30	30	3	3
Instituts d'educ. secundària	54	54	39	39	7	7	7	7	1	1
Infantil, primària i secundària	71	70	60	59	7	7	4	4	0	0
Educ. no obligatòria	8	5	7	5	0	0	1	0	0	0
Infantil, primària, sec. i educ. no obligatòria	16	18	15	17	0	0	1	1	0	0
Educ. especial	7	7	7	7	0	0	0	0	0	0
Règim especial	19	16	11	8	4	4	3	3	1	1
Altres	38	22	26	16	5	2	6	4	1	0
2.2.2. Percentatge de centres públics										
Educ. infantil	25,71	21,95	32	26,66	11,11	11,11	0	0	0	0
Educ. primària	100	100	100	100	0	0	0	0	0	0
Educ. infantil i primària	97,42	97,39	96,52	96,47	100	100	100	100	100	100
Instituts d'educ. secundària	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Infantil, primària i secundària	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Educ. no obligatòria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Infantil, primària, sec. i educ. no obligatòria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Educ. especial	14,28	14,28	14,28	14,28	0	0	0	0	0	0
Règim especial	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Altres	73,68	54,54	73,07	56,25	100	100	50	25	100	0

Continua

QUADRE 22.12. INDICADORS D'EDUCACIÓ (II)

	Balears		Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera	
	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01
2. Indicadors d'educació no universitària										
2.2. Indicadors referents a centres										
2.2.3. Unitats per nivell, centres públics										
Educació infantil	809	773	615	584	79	75	107	107	8	7
Educació primària	1.550	1.497	1.170	1.125	142	143	218	210	20	19
ESO	944	923	680	645	106	108	147	149	11	21
Batxillerat LOGSE	334	332	247	244	36	37	48	48	3	3
CFGM	161	135	117	102	22	18	20	13	2	2
CFGS	121	104	91	72	10	19	18	11	2	2
Programes garantia social	44	31	34	22	4	4	6	5	0	0
Educació especial	16	14	6	5	3	3	5	5	1	1
2.2.4. Unitats per nivell, centres concertats										
Educació infantil	501	492	407	402	70	66	21	21	3	3
Educació primària	827	822	724	719	61	61	42	42	0	0
ESO	580	581	512	513	40	40	28	28	0	0
Batxillerat LOGSE	127	73	120	69	0	0	7	4	0	0
CFGM	23	21	23	21	0	0	0	0	0	0
CFGS	15	11	15	11	0	0	0	0	0	0
Programes garantia social	4	4	4	4	0	0	0	0	0	0
Educació especial	80	81	80	81	0	0	0	0	0	0

Continua

QUADRE 22.1.2. INDICADORS D'EDUCACIÓ (II)

	Balears		Mallorca		Menorca		Eivissa		Formentera	
	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01	Curs 01/02	Curs 00/01
2. Indicadors d'educació no universitària										
2.3. Indicadors referents a personal docent										
2.3.1. Professors per nivells educ., centres públics										
Educ. infantil i primària	3.636	3.499	2.736	2.621	341	333	522	508	37	37
Educ. secundària	3.842	3.684	2.807	2.689	428	415	559	532	48	48
Educ. especial	24	20	14	11	3	3	6	5	1	1
Escoles oficials d'idiomes	74	70	47	42	9	11	16	15	2	2
Conservatoris	138	123	97	86	25	24	16	13	0	0
Escoles d'art	38	32	0	0	17	11	21	21	0	0
Escola superior de disseny	47	44	47	44	0	0	0	0	0	0

*Les dades relatives a Formentera estan incloses a les d'Eivissa
 Font: Secretaria General Tècnica de la Conselleria d'Educació i Cultura i Direcció General de Planificació i Centres

QUADRE 22.13. INDICADORS D'EDUCACIÓ (III)

Curs 01/02 Curs 00/01

3. Indicadors d'educació universitària

3.1. Indicadors referents a l'alumnat

3.1.1. Nombre alumnes matriculats en estudis superiors reglats UIB

1r cicle	9.803	9.811
2n cicle	3.373	3.741
Doctorat	357	360
Cursos que configuren títols propis de la UIB	22	29
Cursos que no configuren títols propis	8	2
Traslats d'expedient a altres universitats espanyoles	357	364

3.1.2. Alumnes matriculats per estudis UIB (% homes)

Administració i Direcció d'Empreses	649 (49,6)	599 (51,4)
Biologia	494 (36,6)	494 (37,0)
Bioquímica	52 (32,6)	79 (26,5)
Ciències Empresarials	1.549 (52,8)	1.546 (54,9)
Dret	1.164 (40,8)	1.451 (40,5)
Economia	504 (54,3)	611 (56,1)
Educació Social	236 (12,2)	240 (14,1)
Enginyer en Informàtica	106 (84,9)	115 (82,6)
Enginyer Tècnic en Informàtica de Gestió	360 (81,9)	353 (83,0)
Enginyer Tècnic en Informàtica de Sistemes	306 (90,8)	300 (92,0)
Enginyer Tècnic en Telecomunicació (Telemàtica)	358 (85,4)	354 (87,2)
Enginyer Tècnic Industrial (Electrònica Industrial)	103 (87,3)	69 (86,9)
Filologia Anglesa	73 (21,9)	n.d.
Filologia Catalana	172 (27,9)	190 (30,5)
Filologia Hispànica	199 (26,6)	222 (26,5)
Filosofia	193 (59,5)	197 (60,9)
Física	144 (70,1)	149 (67,1)
Fisioteràpia	79 (31,6)	n.d.
Geografia	197 (57,3)	237 (55,6)
Història	282 (59,9)	274 (60,2)
Història de l'Art	366 (22,9)	362 (25,4)
Infermeria	321 (13,7)	316 (13,6)

Continua

QUADRE 22.13. INDICADORS D'EDUCACIÓ (III)

	Curs 01/02	Curs 00/01
3.1.2. Alumnes matriculats per estudis UIB (% homes)		
Matemàtiques	100 (39,0)	106 (41,5)
Mestre	2.029 (25,4)	1.922 (23,8)
Pedagogia	411 (13,8)	427 (13,1)
Psicologia	505 (20,9)	545 (22,2)
Psicopedagogia	119 (10,1)	121 (11,5)
Química	284 (47,8)	297 (47,8)
Relacions Laborals	676 (34,7)	718 (35)
Treball Social	288 (15,6)	274 (14,9)
Turisme	857 (36,4)	984 (37,9)
3.1.3. Alumnes matriculats per facultats de la UNED (% homes) ^d		
Administració i Direcció d'Empreses	145 (62,0)	150 (64,0)
CAD	549 (58,1)	530 (54,9)
Ciències Econòmiques	8 (62,5)	11 (54,5)
Ciències Empresarials	9 (66,6)	18 (72,2)
Cursos de formació	1.047 ^b n.d.	737 ^b n.d.
Doctorat	25 ^b n.d.	38 ^b n.d.
Dret	698 (54,4)	701 (56,3)
Economia	61 (65,5)	58 (68,9)
Educació	82 (30,4)	106 (30,1)
Educació Social	108 (19,4)	n.d.
ETS Enginyeria Industrial	48 (87,5)	36 (88,8)
Filologia Anglesa	63 (25,3)	n.d.
Filologia Hispànica	64 (32,8)	67 (25,3)
Filosofia	41 (68,2)	52 (59,6)
Física	23 (69,5)	27 (77,7)
Geografia i Història	172 (55,8)	169 (56,2)
Informàtica de Gestió	77 (67,5)	75 (76,0)
Informàtica de Sistemes	104 (83,6)	103 (88,3)
Matemàtiques	21 (66,6)	19 (68,4)
Pedagogia	28 (35,7)	n.d.
Polítiques	114 (55,2)	107 (51,4)
Psicologia	427 (34,6)	412 (32,7)

Continua

QUADRE 22.13. INDICADORS D'EDUCACIÓ (III)

	Curs 01/02	Curs 00/01
3.1.3. Alumnes matriculats per facultats de la UNED (% homes) ^d		
Psicopedagogia	72 (9,7)	n.d.
Química	23 (78,2)	24 (70,8)
Sociologia	77 (48,0)	69 (53,6)
3.2. Indicadors referents a centres		
3.2.1. Alumnes matriculats als diferents centres		
UIB	13.533	13.912
Escola adscrita	1.314	1.256
Escola no adscrita	12.219	12.656
UNED	4.083 ^c	3.507
UOC	428	242
3.3. Indicadors referents al personal docent		
3.3.1 Nombre de professors de la UIB		
Catedràtics d'Universitat	80	75
Titulars d'Universitat	152	171
Titulars d'Universitat (interins)	17	15
Catedràtics d'Escola Universitària	31	33
Catedràtics d'Escola Universitària (interins)	2	2
Titulars d'Escola Universitària	128	128
Titulars d'Escola Universitària (interins)	50	55
Ajudants d'Universitat	21	17
Ajudants d'Escola Universitària	64	73
Associats	402	349
Associats estrangers	5	5
3.3.2. Nombre de professors UNED		
Professors-tutors	104	94
3.3.3. Producció científica dels professors de la UIB		
Llibres	136	121
Capítols de llibres	277	279
Revistes internacionals	346	388
Revistes nacionals	198	246

^b No es disposa de dades per gènere

^c Dades definitives

^d Dades provisionals

Font: UIB, UNED i UOC

ELS REPTES DE L'EDUCACIÓ, EL FUTUR DE LA NOSTRA SOCIETAT

Dolors Forteza Forteza

Professora del Dept. de Ciències de l'Educació de la UIB

En termes generals es pot dir que l'educació està en el punt de mira de la societat i es converteix en prioritat a tots els programes dels partits polítics, alhora que està sotmesa a canvis permanents que obeeixen a la ideologia dominant. Una mostra d'això és la proposta de modificacions substancials a tot el sistema educatiu que des del Govern central s'està projectant com a millores, quan la LOGSE no ha complert la majoria d'edat. Certament, el nostre actual sistema educatiu presenta carències, però una reforma no s'hauria d'emprendre sense una anàlisi en profunditat de les deficiències i dels errors del model vigent. El problema de l'escola no són els infants i els joves, sinó l'entorn social i cultural que els envolta i la rigidesa d'un sistema escolar que ajuda, implícitament, a augmentar les desigualtats socials de partida.

Que l'educació és un dels eixos clau de progrés de qualsevol societat és indubtable, i per això mateix els ciutadans i ciutadanes d'una comunitat hauríem de ser conscients de la funció de l'escola, ens hauríem de preocupar davant determinades situacions i tenir presents els reptes de futur que aquesta institució pot complir.

Què hauríem de comprendre? Que l'escola és una institució social, i com a tal les decisions polítiques i econòmiques hi exerceixen una poderosa influència, que fan que es legitimin uns valors culturals que reforcen una forta i clara selecció de l'alumnat que accedirà als nivells superiors del sistema educatiu. De la mateixa manera, el coneixement és també una construcció social i històrica, coneixement que quan arriba a l'escola és el resultat d'un procés selectiu i de conflicte entre la pressió de diversos grups de poder externs a ella, el que estableix restriccions, contradiccions i limitacions a allò que fan i poden fer els docents.

Vol dir això que l'escola està condicionada per tot l'entramat social i, en conseqüència, la tasca docent es caracteritza per la complexitat, la incertesa i les contradiccions. És paradoxal, per exemple, que els docents hagin de seleccionar els estudiants i que alhora els hagin d'ajudar individualment en el seu procés de socialització i adquisició de la cultura. I encara més, l'escola ha de tendir cap a la consecució de la igualtat d'oportunitats, en una societat marcada per les relacions socials asimètriques i per la desigualtat, al mateix temps que ha de complir un paper selectiu d'acord amb l'origen social, ètnic, de gènere, de capacitat, etc. Estam obligats a comprendre aquesta doble funció de l'escola per tal de no desacreditar la tasca docent sense arguments.

Què ens hauria de preocupar? En primer lloc, la política neoliberal i conservadora, vigent al nostre país, ha desvirtuat el marc legislatiu general creant en l'opinió pública la necessitat d'introduir una contrareforma. Des de les estructures de govern s'ha incitat, progressivament, un estat d'alarma social al voltant del nostre sistema educatiu, en posar èmfasi en les elevades taxes de fracàs escolar i en l'increment de la violència a les aules. Per què no s'ha incidit en el fet que en aquestes darreres dècades s'ha garantit un ensenyament obligatori i gratuït del tres als setze anys per a tota la població en edat escolar?

En segon lloc, s'estan assignant a l'escola, de cada vegada més, responsabilitats relacionades amb la resolució d'un ampli ventall de situacions problemàtiques, com ara la insolidaritat i el racisme, la drogoaddicció, la sida, el consumisme, els accidents de trànsit, la discriminació de gènere, la destrucció del medi ambient, la violència... I al costat de tot això, l'escola ha de vetllar per impartir els coneixements oficialment establerts al currículum, al temps que ha de preparar els joves per a la vida professional.

Tanmateix, l'escola per si mateixa no pot donar resposta a totes les demandes socials i, sens dubte, no pot resoldre tots els mals de la societat en la qual vivim. Per aquest motiu se sent permanentment qüestionada i devaluada la seva imatge pública. Es culpabilitza els docents de la seva incapacitat per fer-se càrrec de les «missions» socials encomanades.

Tot plegat ha conduït a parlar d'una crisi sense precedents caracteritzada pel malestar docent i que es veu reflectida en el desconcert que s'ha creat entre el professorat (Cardús, així dona títol al seu llibre, *El desconcert de l'educació*). Si a això hi afegim una política educativa orientada a deixar que les coses vagin a la deriva, es crea de forma intencionada un deteriorament propici per anunciar la reforma de la reforma, o la contrareforma, sense justificacions sòlides que li donin suport.

Però, cal també parlar dels reptes de l'educació per a una societat que pensa el seu propi futur. Les Balears són una comunitat, com altres de l'Estat, receptora d'immigració, i sembla que el moviment migratori s'incrementarà al llarg dels pròxims anys. El multiculturalisme és, doncs, a la nostra societat, un tema de present i de futur. En aquesta línia, un dels reptes clau que s'imposa en la política educativa és saber establir un debat social en profunditat sobre quines alternatives poden ser més convenients en l'educació escolar per afavorir que la diversitat d'infants i de joves pugui construir la seva pròpia identitat, en un món caracteritzat pels canvis accelerats en les formes de vida i en les interpretacions de la realitat. En aquest sentit, és necessari que la nostra societat, la nostra comunitat, vegi en l'educació una inversió de futur, sent els seus principals desafiaments:

- La defensa de la infància i l'educació de qualitat des de les primeres edats.
- La defensa de la igualtat d'oportunitats per a tots i totes en l'accés al coneixement.
- La defensa d'una formació digna que capaciti els joves contra l'explotació i l'exclusió.

Desafiaments que requereixen una política educativa decidida, arriscada i compromesa amb el futur dels ciutadans i les ciutadanes de la nostra comunitat que, més enllà de retocs parcials de maquillatge (com, per exemple, dotar de més recursos humans i materials els centres, que encara que necessaris no són suficients per transformar i canviar les nostres escoles), ha de potenciar el diàleg entre tots els membres de la comunitat escolar com a eina per construir un projecte social democràtic, basat en la justícia i la igualtat, valors que han de ser un punt de partida innegociable.

La magnitud del repte esmentat ens obliga a tota la societat a recrear-nos en una altra mirada sobre l'escola, que hauria d'anar acompanyada d'una sèrie de pretensions que afecten totes les esferes socials, per bé que de manera extraordinària les persones que gestionen l'educació escolar:

- Tendir cap a una millora de la qualitat de l'ensenyament. Millora que no pot estar supeditada a la quantificació del rendiment de l'alumnat, al mesurament de resultats exclusivament acadèmics. La qualitat no és un terme estàtic, contràriament és relatiu i dinàmic i té alguna cosa a veure amb les finalitats de l'educació. Només a partir de l'anàlisi crítica i la reflexió en processos de treball en equip es poden esbrinar les pràctiques que pretenen aconseguir el màxim desenvolupament de cada infant, de cada jove. Pràctiques que, a manera d'orientacions, podrien ser d'utilitat per ajudar a emmarcar les responsabilitats dels professionals i de l'administració educativa i les accions necessàries per a la millora permanent de l'escola com a espai social i educatiu d'aprenentatge.

- Apostar per la formació inicial i permanent del professorat de totes les etapes educatives. Una formació, a grans trets, arrelada a la convivència democràtica, que ofereix eines i estratègies (no receptes estereotipades) als educadors per resoldre els seus problemes, una formació basada en el desenvolupament institucional que permeti crear una cultura de col·laboració per aprendre de la pròpia experiència.
- Incrementar els pressuposts públics destinats a l'educació, per a la millora dels espais físics de les escoles, de les condicions de treball del professorat (disminució del nombre d'alumnat per aula i augment dels suports materials i humans necessaris) i de la formació.
- Defensar l'ensenyament laic per a una societat justa, equitativa i solidària.
- Estimular projectes d'innovació educativa que se centrin en l'èxit en l'aprenentatge de tot l'alumnat, independentment de les seves capacitats i de la classe social o la seva pertinença a una cultura, raça, ètnia o religió diferent.
- Fer front, de manera contundent, als fenòmens d'exclusió relacionats amb les diferències individuals.
- Oposar-se als plantejaments educatius que sobrevaloren la transmissió de continguts, en detriment de l'educació emocional, del desenvolupament d'aquelles aptituds que finalment permetran als joves enfrontar amb maduresa el seu futur.

El que fins aquí s'ha exposat no esgota l'anàlisi d'altres premisses, de reptes, d'objectius que l'educació, la societat, podria escometre. En qualsevol cas, tots els agents socials haurien de lluitar per un major protagonisme de l'escola en la vida pública, valorant-la, donant suport als professionals que hi treballen, corresponsabilitzant-se de la tasca d'educar les joves generacions. I, sobretot, la societat hauria de retornar-li la confiança i l'autonomia en l'espai que li és propi: ensenyar perquè infants i joves aprenguin a conviure, aprenguin a ser protagonistes de la seva pròpia història, la nostra.

Retornant al títol d'aquest text, «Els reptes de l'educació, el futur de la nostra societat»:

L'objectiu principal de tota educació hauria de ser el d'encoratjar a pensar el futur, a inventar-se'n un de nou. I això crec que s'ha de fer amb tres ingredients: amb realisme, amb sentit i amb esperança. Cal fer-ho amb realisme perquè no es tracta d'imaginar futurs impossibles de benestar material, sinó de pensar-ne d'altres possibles d'assolir. I cal pensar el futur amb sentit: és a dir, com a projecte col·lectiu, que integri la pròpia vida en alguna cosa més gran i transcendent. Però, sobretot, és imprescindible pensar el futur amb esperança. Vull dir, des de la convicció que saber pensar el futur és l'única forma de pensar-nos amb futur. I això depèn de la nostra capacitat de pensar críticament el present (CARDÚS, S. *El desconcert de l'educació*, pàg. 345-346).